

діяти, зберігаючи ясність думок і рішучість, в напрямку самореалізації. Саме через збереження життєвих пріоритетів особа здатна адаптуватися до нових умов, залишаючись вірною собі й не втрачаючи внутрішньої сутності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виховання цінностей особистості : європейський вектор та національний контекст : кол. моногр. / [Н. Безлюдна, В. Бойченко, О. Бялик [та ін.]; за ред. О. М. Коберника. Умань: Візаві, 2023. 392 с.
2. Карівець І. Деякі екзистенціальні рефлексії про самовизначення в умовах війни. *Вісник НУ «Львівська політехніка». Серія «Філософські науки»*. 2022. Том 8, число 2. С. 28-33. DOI : <https://doi.org/10.23939/shv2022.02.028>.
3. Лазарук А. Феноменологія самовизначення особи : базові теоретичні підходи у психології. *Психологія і суспільство*. 2024. №1. С. 131-149. DOI : <https://doi.org/10.35774/pis2024.01.2024.01.131>.
4. Лазарук А. Цінності людини у науково-психологічному осмисленні. *Психологія і суспільство*. 2003. № 2. С. 19-37.
5. Наука і цінності людського буття : колективна монографія / за ред. В.П. Мельника. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 550 с.
6. Основи психології : підручник / за ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. Київ : Либідь, 1999. 632 с.
7. Фурман А. А., Фурман А. В. Вчинкова буттєвість особистості : від концепту до метатеорії. *Психологія і суспільство*. 2018. №1-2. С. 5-26.

Олександр МОРЗИНСЬКИЙ

*Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
morzinsky_o@tnpu.edu.ua*

СПЕЦИФІКА ІНФОРМАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В КОНТЕКСТІ ГІБРИДНИХ КОНФЛІКТІВ

Особливості інформаційного аспекту російсько-українського конфлікту, порівняно з іншими гібридними війнами, полягають у таких характеристиках:

1) надзвичайній масштабності та глобальному охопленні аудиторії, що піддається інформаційним маніпуляціям;

2) послідовному й багатогранному використанні традиційних і сучасних медійних платформ, де соціальні мережі відіграють провідну роль;

3) формуванні нового наративу війни, спрямованого на руйнування усталених смислових структур і створення спотворених, часто неправдивих інтерпретацій реальності.

Дослідження мови гібридного протистояння передбачає аналіз передусім її словесної складової та соціально-семіотичних моделей, які вона породжує. Для цього використано приклади з матеріалів медіа, дописів у соціальних мережах

(з урахуванням результатів медіамоніторингу), лексику, що характеризує сторони конфлікту, а також випадки мовних маніпуляцій як засобу зміни дискурсивних конструктів. Додатково залучено фрагменти транскриптів особистих інтерв'ю. Лексика конфлікту в Україні аналізувалася в роботах Світлани Жаботинської, окремі висновки якої враховано в цьому дослідженні. Дискурс війни не обмежується сферою медіа, а пронизує різні рівні соціальної взаємодії – від особистих бесід до міжнародних дипломатичних переговорів, спрямованих на мирне врегулювання російсько-українського конфлікту. Сам вираз «дипломатичне врегулювання» є прикладом дискурсивної конструкції, що відсилає до ідеї миру та вписується в ширший європейський наратив, який сформувався після Другої світової війни, акцентуючи мир як абсолютну цінність. Цей концепт належить до глобального рівня дискурсу війни.

Перешкодами для мирного врегулювання та миротворчих ініціатив українських і світових лідерів, окрім військової сили, є мова конфлікту, яка в умовах війни домінує над «мовою миру». При зіткненні цих двох дискурсів «мова війни» не лише зберігає свою силу, а й отримує додаткові аргументи. У контексті війни, особливо для її безпосередніх учасників, мирні концепти часто виявляються малоефективними, а їхнє пряме застосування може створювати нові конфліктні смисли.

Дискурсивні стратегії втілюються через наративи, які формують сприйняття подій. Інтерпретація війни залежить від способу її концептуалізації. Різні наративні моделі виокремлюють події та визначають їхніх учасників по-різному. Наприклад, терміни, що позначають конфлікт («міждержавна війна», «внутрішній конфлікт», «окупація», «холодна війна»), задають певні сюжетні рамки та визначають ролі учасників – противників, союзників, місцевих жителів, біженців, партизанів чи колаборантів. Вибір термінології впливає на характер відносин між цими групами.

Конфліктні смисли, створені медіа та соціальними мережами в гібридній війні, можна розглядати як соціально-семіотичні конструкції, сформовані через наративи. Для їхньої зміни необхідно трансформувати самі наративи, що передбачає переосмислення принципів висвітлення подій в Україні та їхніх наслідків. Однак спершу слід визначити характеристики мови війни в межах наявних наративів, з'ясувати механізми їхньої дії та фактори ефективності. В умовах війни створення нових стратегічних наративів є питанням національної безпеки, хоча це завдання стикається з серйозними викликами.

Фактор перспективи має вирішальне значення для аналізу гібридної війни, але поки що недостатньо досліджений. Йдеться про різні підходи до концептуалізації конфлікту залежно від позиції сторін – агресора, жертви нападу чи спостерігача, який може підтримати одну зі сторін або стати

учасником іншого конфлікту. Історія гібридних воєн дозволяє виокремити три основні перспективи: нападника, об'єкта агресії та нейтрального спостерігача.

У російсько-українській війні ролі розподілені чітко: Росія виступає агресором, порушуючи суверенітет України через анексію Криму та підтримку бойових дій на Донбасі. Україна є об'єктом нападу, а країни НАТО, США та більшість держав ЄС відіграють роль спостерігачів і союзників України в невійськових аспектах конфлікту. Ця схема підкреслює важливість перспективи для розуміння інтересів і цілей учасників.

Кожна перспектива формує специфічні поведінкові моделі та цілі. Агресор прагне приховати свою роль, представляючи себе миротворцем. Спостерігачі, орієнтуючись на об'єктивність, можуть частково підтримувати наративи агресора, що створює суперечності. Наприклад, країни Нормандського формату, прагнучи нейтральності, іноді визнають елементи правоти нападника, що ускладнює стримування агресії. Для України, як об'єкта нападу, зміна перспективи неможлива, оскільки це послабило б її позицію в когнітивному протистоянні.

Росія, як агресор, застосовує комплексний набір засобів: військові операції, спецоперації, проксі-війну через сепаратистські угруповання, а також інформаційний, економічний і дипломатичний тиск. Дискурсивні стратегії дозволяють їй заперечувати свою участь, представляючи Україну як ініціатора конфлікту. Україна, як жертва агресії, має морально обґрунтовану позицію захисту, але стикається з труднощами через переважання військового потенціалу агресора та міжнародні формули «мирного врегулювання», які обмежують її можливості.

Спостерігачі, зокрема європейські країни, прагнуть швидкого завершення конфлікту, що створює напругу між підтримкою України та уникненням ескалації. Їхня об'єктивність часто призводить до часткового визнання наративів агресора, що викривлює суть подій. Наприклад, інтерпретація конфлікту на Донбасі як «внутрішнього» відображає вплив російського дискурсу.

У гібридній війні інтерпретація подій перетворюється на зброю. Факти втрачають значення, а наративи домінують над реальністю. Когнітивний фрейм війни, що включає сторони, мету, інструменти та результати, отримує множинні інтерпретації. Наприклад, Росія просуває версію «громадянської війни», тоді як Україна наполягає на міжнародному конфлікті. Міжнародні медіа можуть називати бойові дії «конфліктом із повстанцями», що додає невизначеності. Ці розбіжності посилюють інформаційну війну.

Концепт миру в гібридній війні є похідним від концепту війни. Термін «громадянська війна» нівелює ідею перемоги, акцентуючи примирення, тоді як

«справедлива війна» передбачає перемогу над агресором для встановлення миру. У когнітивно-семіотичному аналізі мир виявляється залежним від способу категоризації війни.

Гібридна війна характеризується невизначеністю когнітивного фрейму, що породжує непередбачувані ефекти для політичних і військових рішень. Наприклад, Росія просуває версію «війни із Заходом», тоді як в Україні конфлікт сприймається як боротьба з агресором. Ці інтерпретації не узгоджуються, що ускладнює дипломатичні зусилля та посилює інформаційне протистояння.

Конфлікт наративів у гібридній війні не є тотожним фізичним бойовим діям. Це радше тривале змагання, ніж битва з чіткими переможцями. Суперечності в інтерпретаціях корелюють із різними позначеннями конфлікту – проксі-війна, неоголошена війна, гібридна війна. Наявність численних термінів підкреслює складність сприйняття подій міжнародною спільнотою.

Незаперечні докази міжнародного збройного конфлікту часто ігноруються частиною світової спільноти. Наприклад, західні політики та експерти нерідко сприймають події на Донбасі як внутрішній конфлікт, підтримуючи російський наратив. Формат Мінських перемовин, побудований на припущенні внутрішньоукраїнського конфлікту, обмежує ефективність дипломатичних зусиль України. Невизнання Росії як агресора спотворює суть подій, ускладнюючи досягнення справедливого миру.

Російсько-українська війна вирізняється унікальною інформаційною складовою, що характеризується глобальним охопленням, системним використанням медійних і цифрових платформ та створенням маніпулятивних дискурсів, спрямованих на викривлення реальності. Соціальні мережі відіграють провідну роль у швидкому поширенні фальшивих наративів, які руйнують усталені смислові конструкти та ускладнюють сприйняття фактів. Дискурсивні практики, реалізовані через вербальні засоби та соціально-семіотичні конструкції, формують конфліктні інтерпретації, що стають зброєю в когнітивному вимірі війни. Фактор перспективи – позиції агресора, об'єкта нападу та спостерігача – визначає поведінку сторін і впливає на міжнародне сприйняття конфлікту. Для України, як жертви агресії, ключовим завданням є розробка стратегічних контрнاراتивів, які б чітко ідентифікували Росію як нападника та посилили позицію країни на глобальній арені. Успішна протидія в інформаційній війні вимагає комплексного підходу, що поєднує медійні, дипломатичні та суспільні ресурси, і є невід'ємною умовою національної безпеки в умовах гібридного конфлікту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жаботинська С. Лексика конфлікту в українському медійному дискурсі. Київ: Вид-во КНУ ім. Т. Шевченка, 2019. 270 с.
2. Бойко О. Гібридна війна: інформаційні стратегії Росії проти України. Український історичний журнал, 2021, № 5, С. 67–84.
3. Гринишин Я. Соціальні мережі як інструмент гібридної війни: російсько-український контекст. Вісник ХНУ ім. В. Каразіна, 2020, Вип. 17, С. 92–108.
4. Коваль Н. Дискурсивні маніпуляції в інформаційній війні: аналіз наративів. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2022. 310 с.
5. Мельник В. Когнітивно-семіотичний аналіз російсько-української війни. Стратегічні комунікації, 2023, № 8, С. 45–60.
6. Павликівська О. Мова миру та війни: дипломатичні конструкти в гібридних конфліктах. Журнал європейських студій, 2020, Вип. 9, С. 78–95.
7. Сидоренко І. Перспективизація гібридної війни: роль міжнародних спостерігачів. Київ: Інститут міжнародних відносин, 2021. 290 с.
8. Ткачук П. Мінські перемовини: дискурсивні виклики для України. Політичні дослідження, 2022, Вип. 7, С. 112–128.
9. Хоменко А. Інформаційна агресія Росії: інструменти та наслідки. Черкаси: Вид-во ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2020. 260 с.
10. Яворська Г. Наративи гібридної війни: семіотичний підхід до аналізу. Збірник наукових праць Черкаського університету, 2021, Вип. 14, С. 55–70.